

Straffrätten i en föränderlig värld

Några nedslag i Högsta domstolens straffrättsliga avgöranden från senare tid och en framtidsspaning på kommande lagstiftning.

Lunds Domarakademi 17 april

HÖGSTA DOMSTOLEN
SVERIGES DOMSTOLAR

Rättspraxis

Lagtolkning och
straffbestämmelser

- "Klimatblockaden" NJA 2025 s. 761
  - Vad innefattas i sabotage?
  - Straffbestämmelsen tillkom under andra världskriget; oförändrad sedan 1948
  - Samhällsviktiga funktioner skyddas
  - Den grundlagsfästa demonstrationsrätten
- "Den oriktiga individuppgiften" HD:s dom den 28 november 2025 i mål B 4072-24
  - Ansvaret för skattebrott och den nya skatteförfarandelagen
  - Innebörden av blankettstraffbud vid utfyllnad av övrig skattelagstiftning
  - Fara för att skatt felaktigt *tillgodoräknas* den skattskyldige

Rättspraxis

Ansvar för
oaktsamhetsbrott

- "Kollisionen på Krusegatan" NJA 2025 s. 1006
  - Ansvar för omedveten oaktsamhet vid vållande till kroppsskada i samband med abstinensrelaterat epileptiskt anfall och bilkörning
  - Vad krävs för att gärningsmannen borde ha insett att han kunde drabbas?
- Några tidigare rättsfall om omedveten oaktsamhet
  - "Sjuksköterskans feldosering" NJA 2006 s. 228
  - "En amerikansk bulldog" NJA 2021 s. 1197
  - "Chattkontakten" NJA 2022 s. 826

Rättspraxis

Ungdomar och straffvärdebedömning för synnerligen allvarlig brottslighet

- "Mordet i Hagalund" NJA 2025 s. 233
  - Unga lagöverträdare som döms för brott på livstidsnivå (under 18 år)
  - Utgångspunkten fängelse 18 år som straffvärde därefter ungdomsreduktion
  - Skärpande faktor 1: helhetsbedömning av omständigheterna vid brottet : Påslag om 1-2 år för att uppnå differentiering
  - Skärpande faktor 2: döms för annan allvarlig brottslighet: Påslag beroende på straffvärde
  - Taket 14 år främst för 17-åringar nära 18 år, 15-åringar normalt ett tak om 10 år
  - Fängelse nio år för mord för en 16-åring nära 17 år (sv=livstid (smv=5 år 6 mån+påslag ett år) och grovt vållande till kroppsskada samt med beaktande av att han tidigare dömts för två fall av försök till mord (sv samlad = 14 år: påslag 2 år 6 mån)
  - Reduktion på grund av restriktioner (-2 mån) = 8 år 10 mån
  - Återkommer till vad som gäller vid nya regler för ungdomar, minskad ungdomsreduktion, höjt straffmaximum till 18 år

Rättspraxis

Synnerligen försvårande omständigheter enligt 29 kap. 2 a § BrB

Tillämplighet och inverkan på straffvärdebedömningen

- "De tre sprängningarna" HD:s dom den 3 december 2025 i mål B 4055-25
  - Sprängdåd som var en del av en konflikt mellan olika kriminella nätverk (gängkontext)
  - Olika former av delaktighet i sprängdåden
  - P. 1: Brott som innefattar explosion begås såväl på den plats där gärningen i snäv mening utförs (utlöses), där explosionen sker och på den plats där explosionen har omedelbara effekter. Handgranat: begås på allmän plats om den kastas på, från eller in på ett torg.
  - P.2 Konflikt mellan grupper: straffvärdet högre utifrån vilken risk eller fara för ytterligare brott av liknande slag som uppstår genom gärningen
  - Straffskärpnings storlek: Allmän utgångspunkt ett tydligt genomslag, ökningen större på lägre straffvärdenivåer, bara på lägre straffvärdenivåer dubblera straffen; 29 kap 3 a § BrB straffskalan utvidgas med som mest 4 år, viss ledning för storleken av påslag inom systemet

Rättspraxis

Synnerligen försvårande omständigheter enligt 29 kap. 2 a § BrB

Tillämplighet och inverkan på straffvärdebedömningen (forts)

- Bedömningen i fallet
  - **Tilltalad A** (*Chauffören*-kört gm till och från platsen): medhjälp till grov allmänfarlig ödeläggelse, huvudgärning = 8 år, medhjälp = drygt 5 år, 29:2a = + 2,5 år, **straff fängelse 7 år 6 mån**
  - **Tilltalad B** (*Tillverkaren*: tillverkning och tillhandahållande av sprängladdningarna): två fall av medhjälp till grov allmänfarlig ödeläggelse; ej uppsåt till att ngn skulle dö, huvudgärningarna: var och en sv= 8 år, medhjälp av detta slag var och en sv=drygt 6 år, både p. 1 och 2 i 29:2a BrB tillämplig, straffvärdet för medhjälpen med 29:2a = ungefär 9 år för vart och ett av gärningarna, straff för dessa två fall och två fall av grova brott mot lagen om brandfarliga och explosiva varor samt ett fall av grovt vapenbrott = **straff fängelse 14 år**
  - **Tilltalad C** (*Gärningsmannen*): 2 fall av grov allmänfarlig ödeläggelse och i samband med sprängningarna 5 fall respektive 8 fall av försök till mord, med beaktande också av 29:2a BrB – straffvärdet för vart och ett av gärningarna 15 år; samlat sv = livstid, **straff livstids fängelse**
  - *Återkommer till den nya 29:2a BrB som gäller från 1 augusti 2026: utgångspunkt dubbelt så högt straff*

Rättspraxis

Ansvar för
stämplingsbrott i en
digital miljö

- "Mordstämplingen" HD:s dom den 24 februari 2026 i mål B 5693-25
  - Stämpling till mord genom annonsering av morduppdrag i olika chattgrupper på den krypterade applikationen Signal
  - Krävs för stämplingsansvar inte att någon i grupperna antagit uppdraget
  - Kretsen kan bestå av oidentifierade personer
  - Det krävs inte heller att någon faktiskt tagit del av "annonsen"
  - Gärningsformen "söka anstifta annan"
  - Sv: ta hänsyn till mycket allvarligt brott och att det funnits en plan för genomförandet men samtidigt i viss mån beakta att det inte ledde till kontakter med någon potentiell utförare = 3 år
  - Straffet (även annan brottslighet) = fängelse 3 år 6 mån

Rättspraxis

Förtal och internet

- "Internetförtälet" HD:s dom den 30 december 2025 i mål B 5546-24
  - Svensk domstol behörig att pröva ett åtal för förtal avseende uppgifter som publicerats på internet från utlandet
  - Svensk domsrätt föreligger om effekten av förtalsbrottet kan anses ha inträtt i Sverige
  - Inte tillräckligt att uppgifterna kommit till tredje mans kännedom genom publiceringen på internet
  - Därutöver krävs en relevant koppling till Sverige, men det hindras inte av att uppgiften först nått en tredje man i utlandet
  - Kopplingen grundas på objektivt konstaterbara omständigheter såsom:
    - Uppgifterna avser svenska medborgare eller andra som är bosatta här
    - Uppgifterna är avsedda huvudsakligen för svenska mottagare (svensk hemsida; digital plattform som riktas främst mot en svensk publik)
    - Bedömningen av om koppling finns ska göras med beaktande av samtliga omständigheter i det enskilda fallet

Ny lagstiftning från 15 april 2026

Den nya påföljden
säkerhetsförvaring – ett
helt nytt kapitel i BrB

Säkerhetsförvaring – en ny tidsobestämd frihetsberövande påföljd (prop. 2025/26:95)

- Ett nytt kapitel 33 kap. BrB och en ny verkställighetslag införs
- Personer som begått allvarliga brott som innefattar angrepp mot annans liv, hälsa, frihet eller frid och som har en hög risk för återfall i sådan brottslighet
- Återfall i sådan allvarlig brottslighet (4 år och uppåt) eller döms för flerfaldig och upprepade sådan brottslighet (6 år och uppåt)
- Den kortaste tiden för frihetsberövande (minimitiden) ska motsvara det fängelsestraff som annars hade dömts ut
- Den totala tiden för påföljdens verkställighet (ramtiden) bestäms till lägst fyra och högst sex år längre än minimtiden
- Ramtiden får dock förlängas med ytterligare högst tre år vid varje tillfälle om ett fortsatt frihetsberövande är absolut nödvändigt för att avhålla den dömden från att återfalla i allvarlig brottslighet
- Efter minimtidens utgång kan den dömden få tillstånd till villkorad utslussning under ramtiden efter beslut av allmän domstol; efter tillståndet beslutas de olika momenten av utslussningen av Kriminalvården
- Villkorad utslussning innebär att misskötsamhet kan leda till omedelbar återintagning i anstalt
- En särskild riskutredning kan inhämtas från Rättsmedicinalverket

Framtidsspaning på ny lagstiftning

Nya regler om brott i gängkontext m.m.

Dubbla straff för brott i kriminella nätverk och skärpta straffskalor (prop. 2025/26:218) *gäller från 1 augusti 2026*

- Den utvidgade och reviderade bestämmelsen i 29:2a BrB Tar sikte på alla brott som har ett samband med kriminella nätverk (även annat än våldsbrottslighet)
  - Straffvärdet enligt uttrycklig reglering i lag som utgångspunkt dubbelt så högt som det annars hade varit
  - Kriminella nätverk innefattar löst sammansatta grupper
- Straffskalan för flerfaldig brottslighet i 26:2 BrB höjs så att taket är det dubbla maximistraffet för något av brotten
- Livstids fängelse ska kunna dömas ut för vissa fall av upprepade vålds- och sexualbrott, trots att livstid inte ingår i straffskalan för de enskilda brotten
- Närmare 50 straffskalor skärps; bl.a. kommer 1 års fängelse vara minimistraff för grova förmögenhetsbrott
- "Obligatorisk" häktning utvidgas till att gälla
  - Grov kvinnofridskränkning, grov fridskränkning och hedersförtryck
  - Försök, förberedelse och stämpling till ett brott för vilket inte är föreskrivet lindrigare straff än fängelse i fyra år.

Framtidsspaning på ny lagstiftning

Skärpta regler för unga
lagöverträdare

Sänkt straffbarhetsålder och
förändrad
ungdomsreduktion

Skärpta regler för unga lagöverträdare (prop. 2025/26:246)

- Straffbarhetsåldern sänks till 13 år för allvarliga brott under en period om fem år.
- Ungdomsreduktionen avskaffas helt för unga myndiga. (29:7 BrB gäller bara under 18)
- Ungdomsreduktionen minskas. Ålder och brottstyp ska beaktas
  - 17 år 4/5 (80%)
  - 16 år 3/5 (60%)
  - 15 år 2/5 (40 %)
  - 14 år 1/5 (20 %)
  - 13 år 1/10 (10 %)
- Straffmaximum höjs till fängelse i 18 år (från 14 år) för lagöverträdare under 18 år. Inte avsedd att förändra utgångspunkten 18 år vid livstid för vuxen.
- Påföljden ungdomsövervakning skärps.
- Regleringen vid misskötsamhet av påföljderna ungdomsvård och ungdomstjänst skärps.
- Lagändringarna föreslås, i allt väsentligt, träda i kraft den 2 augusti 2026.
- *Lagrådets yttrande*: avstyrker, mycket kritiska, beredningskravet, Barnkonventionen och RF:s regler om frihetsberövande
- Regeringen svarat på kritiken i propositionen.